

**АПОСТОЛЬСЬКЕ ПОСЛАННЯ
„ВЕЛИКИЙ ДАР ХРЕЩЕННЯ“
ДО УКРАЇНЦІВ КАТОЛІКІВ З НАГОДИ
ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ**

14 лютого 1988 року

Достойному Братові Мирославові Іванові Кардиналові Любачівському,
Верховному Архієпископові Львова для українців,
Достойним Братам у єпископстві,
Священикам, Ченцям, Сестрам і Вірним Українцям Католикам

1. Великий дар Хрещення, прийнятий у Києві тисячу років тому, дав початок вірі і християнському життю серед народів Русі. З нагоди цієї історичної річниці церква св. Апостолів Петра і Павла, а також вся католицька Церква співають Пресвятій Трійці пісню вдячності і слави за такий неоціненний дар, висловлюють свою велику радість, бо Хрещення, що було тоді прийняте, дало початок благовістуванию Євангелія серед народів східної частини Європи і навіть за Уралом. З цієї події бере початок не тільки християнська, але також і культурна самобутність українського, російського і білоруського народів, і, відповідно, їхня історія. Наступник Апостола Петра поділяє радість цього Тисячоріччя, тому послав з цієї нагоди Апостольський

лист до всіх віруючих католиків, щоб сприяти відповідній духовній підготовці до цієї події; також і цим Посланням бажає особливо звернутись до вірних Української Греко-Католицької Церкви, щоб відсвяткувати з ними чудесні діла, довершені Богом протягом цього довгого проміжку часу.

Тисячу років тому Всемогутній Бог, Владика Всесвіту й Господь історії всіх народів огорнув своєю безмежною любов'ю народ Київської Русі й привів його до світла Євангелія свого Сина Ісуса Христа, Спасителя світу. З Йорданських берегів майже через десять століть діло спасіння силою Святого Духа досягло земель, зрошених водами Дніпра, де Господь вибрав своїми слугами Ольгу й Володимира, щоб дарувати їхньому народові благодать св. Хрещення. Відтоді, через сторіччя, Церкви, що зродились з Хрещення, яке відбулось у Києві, співають пісню вдячності на честь Пресвятої Трійці. З такими ж відчуттями дякують сьогодні за цей дар народ і Українська Греко-Католицька Церква, що зросли з тисячолітньої спадщини св. Володимира.

2. Таке зворушення має своє глибоке коріння в Святому Таїнстві Хрещення, за посередництвом якого людина, „занурена“ у спасенну смерть Спасителя світу, одночасно вводиться в „нове життя“, яке повністю виявилось у Його Воскресінні. За посередництвом Хрещення людина стає Божою дитиною, прищепленою в пасхальне таїнство Христа: „Тому, коли хтось у Христі, той – нове створіння“ (2 Кор. 5, 17). На берегах Дніпра Отець розпочав діло, яке сповнив Син і завершив Святий Дух. Там здійснилось відродження „з води та Духа“ (Йо. 3, 5) цілого народу. Святий Дух дав надприродну силу воді, яка, внаслідок цього, почала роздавати благодать. Тому можемо сказати про Дніпро, що св. Кирило з Єрусалиму висловив про Йордан: „Дух Господній ширяв над водами. Початком світу – вода; початком Євангелій – Йордан“.¹

Для народів Русі Хрещення 988 р. стало історичною подією, яка об'єднала їх з Христом, розп'ятим і прославленим, повертаючи до самого Божого життя: „Поховані разом з ним у хрищенні, з ним ви разом також воскресли, вірою в силу Бога, який воскресив його з мертвих“ (Кол. 2, 12; пор. Рим. 6, 4). Хрещення „становить таїнственний зв'язок єдності, що діє між усіма, що через нього відроджені“. Воно „спрямоване до повного визнання віри, до повного вчленування в інституції спасіння, як це бажав Христос, повного вчленування в єхаристійну спільноту“.²

3. Серед тих, що були покликані до участі у цьому новому житті в єдності з розп'ятим і воскреслим Христом, є Ваші предки з Київської Русі. З ними на цих землях запалав святий вогонь Євангелія і почалось звітування про „величні діла Божі“ (Ді. 2, 11). Український народ географічно та історично зв'язаний з Києвом і тому має підстави радіти з приводу річниці Тисячоліття

Хрещення. Одночасно він має щастя належати до великої сім'ї християнських народів Європи та всього світу.

Прийняттям християнства Київську Русь випередили інші слов'янські народи. Думки звертаються до християнізації південних слов'ян, серед яких трудилися місіонери вже коло 650 р. У зв'язку з цим я пригадаю, що мав нагоду в базиліці св. Петра подякувати хорватському народові за тисячу триста років вірності Апостольській Столиці.³

Згодом, як це я підкреслив в Апостольському листі „Апостоли слов'ян“, й інші слов'янські народи увійшли в християнську сім'ю Європи завдяки місіонерській діяльності й вселенському покликанню свв. братів із Солуня, Кирила та Методія, які справедливо були проголошені разом зі св. Венедиктом Покровителями Європи. На ґрунті, який вони підготували, „протягом наступного сторіччя християнство остаточно ввійшло в історію слов'ян“.⁴

В результаті цього натхненного Богом діла для Володимира і мешканців Київської Русі – яким євангельська новина була принесена головним чином місіонерами, що походили з Константинополя – відразу стала доступною візантійська спадщина. Її засвоєнню, справді, вже від початку сприяли переклади старослов'янською мовою Святого Письма і літургійних книг, бо свв. брати та їхні учні „не боялись вживати в Літургії слов'янські мови, вчиняючи з неї успішне знаряддя, щоб наблизити Божі правди до тих, які розмовляли цією мовою“.⁵

Тому в час, коли ще існувала повна єдність між Римом і Константинополем, Київська Церква зродилась в контексті духовної єдності з ними, а також і сусідніми європейськими Церквами, творячи єдину Христову Церкву. Володимир включив Київ до багатой будівлі вселенської Церкви, зберігаючи традицію Сходу та почуття самобутності свого народу.

З поширенням Євангелія на Русі розвинувся процес „інкультурації“ віри, який глибоко позначився на її історії. Як я вже мав нагоду сказати, „всі культури слов'янських народів завдячують своїм початком або власним розвитком діяльності солунських братів“.⁶ Їхня відважна справа, як також і їхніх учнів, насправді „надала здатності і культурної гідності старослов'янській богослужбовій мові, яка довгі сторіччя була не лише церковною мовою, але навіть і щоденною мовою освіченіших верств більшої частини слов'янських народів і, зокрема, всіх слов'ян східного обряду“.⁷ Ця мова, яка досі застосовується в Літургії різних народів, мала також історичний вплив на літера-

турну мову Вашого українського народу, на розвиток Вашої багатой культури та на формування його ідентичності.

4. Створення нової Київської Церкви відбулось, як вже було сказано, в той час, коли християнство ще не зазнало болючого поділу. Лише пізніше суперечки та поглиблення розбіжностей між Римською і Константинопольською Церквами привели також і Київську Церкву до відокремлення від Столиці Петра. Протягом довгого часу Київська Церква, однак, залишалась у зв'язку з сусідніми братами-католиками та з Апостольською Столицею, і навіть тоді, коли настав час відокремлення, з обидвох боків не бракувало щирих спроб відновити повну єдність.

Ваша Церква зросла, набувши східних особливостей, на спадщині Хрещення св. Володимира і протягом сторіч виробила власне обличчя, збагачуючись своєю ж культурою, місцями Богопочитання, як також безліччю вірних, які разом із своїми пастирями чутливі до вимог чи то власної внутрішньої єдності, чи спільності з іншими Церквами, а, особливо, з Римською Церквою.

Це все вповні виявилось в Берестейській Унії (1596), коли частина єпископів Київської митрополії відновила зв'язок з Апостольською Столицею. У цій спробі відновити повну єдність між Сходом і Заходом помічаємо висловлену, згідно з церковною свідомістю того часу, обґрунтовану спонуку Берестейської Унії. Вона, однак, як вже було сказано, була випереджена спробами тих, хто палко прагнув єдності з Престолом св. Петра. Між ними приємно мені згадати Київського Митрополита Ісидора, що взяв участь у Флорентійському Соборі (1439): він був визначним богословом і переконаним прихильником діалогу з Римською Церквою, яка, вшановуючи його, піднесла митрополита, зі свого боку, до кардинальської гідності і прийняла потім його тлінні останки в старовинній базиліці св. Петра.⁸

Ті, котрі несли відповідальність за укладання Берестейської Унії, даючи не раз свідчення крові, як у випадку св. Йосафата, про глибоке і незмінне переконання, яке їх оживлювало, не мали наміру спрямовувати її проти когось. Вона мала на меті збудувати Церкву, яка б як на Сході, так і на Заході раділа з тієї повної єдності, закоріненої в єдиній вірі та в єдиному Хрещенні.

5. У цьому дусі слід розглядати й інші спроби відновити повну єдність, які робилися протягом сторіч під впливом реальних історичних обставин. Не завжди ці зусилля знаходили належне розуміння та сприйняття; іноді вони були причетні до непередбаченої і небажаної появи нових поділів всередині християнської спільноти. Сьогодні, на основі оновленого і поглибленого

богословського мислення, як також відновленого діалогу між католиками і православними, шукаємо нових шляхів, які ведуть до бажаної мети. Спільноти вірних, що зродились із названих спроб і змогли протягом сторіч „пронести“ свою єдність з Римською Столицею в глибокому послусі власній совісті, мають, очевидно, право на солідарність з боку католицької спільноти й, особливо, Єпископа Риму.

6. У нашому сторіччі Церква й увесь християнський світ з натхненням Святого Духа по-новому відчують палке бажання єдності, за яку Христос молився напередодні своїх страстей і своєї жертви на Хресті. Таку єкуменічну перспективу висловив Другий Ватиканський Собор, скликаний Папою Іваном XXIII, продовжуваний і завершений Святішим Отцем Павлом VI, в якому взяли участь, як спостерігачі, численні делегати, що представляли інших братів християн.

Декрети, що їх проголосив Собор, „Про Східні католицькі Церкви“ (Orientalium Ecclesiarum) і „Про єкуменізм“ (Unitatis redintegratio), з'являються як справжній дар, який Божа ласка зволила дати нашим часам, що хоч і відзначаються поділами, однак сповнені дедалі живішим бажанням єдності всіх християн. Кожний поділ християн „протривить виразній волі Христовій і є згіршенням для світу, та приносить шкоду святій справі проповіді Євангелія всьому створінню“.⁹

Другий Ватиканський Собор закликає тих, „що наміряють працювати над відновленням повної бажаної спільноти між Східними Церквами та Католицькою Церквою, щоб мали вони належну увагу на окремі обставини, серед яких зародились та зросли Церкви Сходу, та ті відносини, що існували між ними та Престолом Римським та нехай витворять собі належну про це думку“.¹⁰ Цей же Собор підкреслював велику цінність літургійних, духовних, дисциплінарних та богословських традицій цих Церков, як також їхнє право й обов'язок жити тими традиціями, що належать до повного католицького і апостольського характеру Церкви. Отці Собору, крім того, дякують Богові за те, що Східні католицькі Церкви „зберігають спадщину і бажають жити з нею з більшою чистотою і повнотою“.¹¹ Тому-то вони не бачать у цих Церквах перешкоди для повної єдності з братами православними; навпаки, те первісне почуття, яке відродилося, допоможе краще зрозуміти нову єкуменічну перспективу, що на неї під час Собору Святий Дух вказав усій Церкві. Ці Церкви, отже, тепер більше, ніж будь-коли, є покликані виконати в цьому дусі свою роль у будівництві видимої єдності Церкви, бо є „один Господь, одна віра, одне хрещення“ (Еф. 4, 5).

7. У цей багатий надіями час історії спасіння дано нам відсвяткувати тисячоріччя Української Греко-Католицької Церкви, яка зайняла місце, призначене їй Провидінням у вселенській Церкві, поруч зі стількома помісними Церквами як Сходу, так і Заходу.

Вітаю цілу спільноту Української Греко-Католицької Церкви, яка в Хрещенні народу Києва бачить коріння свого власного існування і сьогодні живе в повній єдності тайн з Єпископом Риму. Вітаю Вас, Брати в єпископстві на чолі з Мирославом Іваном Кардиналом Любачівським, Верховним Архієпископом, вітаю Вас, Священики, Ченці й Вірні, що святкуєте тисячну річницю народження Вашого народу для життя в благодаті в Хрещенні Київської Русі. Вітаю Вас усіх братнім поцілунком миру, як Ваш брат і перший в історії Церкви Папа слов'янського походження.

У час Вашого великого ювілею я почуваю себе духовно з'єднаним з Вами і з серця Церкви бажаю по-братськи обійняти Вас перед усіма віруючими в Христа. В ім'я Пресвятої Трійці, Отця, і Сина, і Святого Духа, Римська Церква з особливим розумінням і любов'ю схиляється над усіма духовними синами і доньками св. Володимира, особливо над тими, які моляться і страждають за єдність вселенської Церкви.

У цей надзвичайний історичний момент для Вашої Церкви, яка зазнала протягом останніх десятиріч великих випробувань, бажаю ще раз підтвердити, що як католицький вимір, так і її особливості заслуговують на велику пошану. Цього вимагає єкуменічне покликання свв. братів Кирила і Методія, які своїм прикладом нагадують про право кожного вірного бути шанованим за зберігання власних традицій, обряду, тотожності народу, до якого належить.

Нехай же майбутнє – бажано цього з цілого серця – дасть радість бачити подоланими непорозуміння та недовір'я і перемогу права кожної людини на самобутність та власне визнання віри. Приналежність до католицької Церкви не повинна вважатись несумісною з добром власної земної батьківщини та зі спадщиною св. Володимира. Нехай же безліч наших вірних зможуть втішатися справжньою свободою совісті і пошаною до їхніх релігійних прав у прилюдному богочитанні, згідно з різноманітними традиціями, у власному обряді та з власними пастирями.

8. Апостольська Столиця відчуває особливу любов до Вашої Церкви, бо протягом історії вона дала стільки доказів прив'язаності до Риму, не виключаючи найвищого свідчення – мучеництва. З цієї причини головні святкування Тисячоріччя Вашої Церкви в діаспорі відбудуться в Римі. Зібрані біля гробу св. Петра, поруч з яким спочиває св. Йосафат, такий Вам дорогий, подякуємо разом за всі плоди з участі в Божественних Тайнствах, в єдності тієї ж віри і зв'язані тією ж любов'ю.

Не може бути відсутня Ваша Церква під час святкування разом з усією католицькою Церквою цієї надзвичайної річниці; ані не може не бути на

врочистості Тисячоріччя Єпископа Риму, який палко бажає заспівати в соборі св. Петра, разом з усіма єпископами та вірними, Вашою мовою пісню подяки „Тебе, Бога, хвалим“.

Віддаю цю тисячорічну подію, записану в історію Вашої Церкви і Вашого народу, Триєдиному Богові. З довір'ям вручаю в руки Господа людської долі святкування Тисячоріччя Хрещення. Бажаю розпочати його разом з усіма єпископами, священиками, ченцями, сестрами і вірними Української Греко-Католицької Церкви, розсіяними по всьому світі, та продовжувати разом з ними під пильним наглядом Пресвятої Діви Марії, на присутність якої вказує вся історія Вашої Церкви.

Їй завдячуємо народженням Христа. Вона була присутня при народженні Церкви Київської Русі. Тому я вдаюся до духовної прощі до стіп Володимирської Богородиці, яка постійно супроводжала паломництво віри народів давньої Русі. Відправляюся до собору св. Софії, до стіп Оранти Нерушимої Стіни, що їй дев'ястот п'ятдесят років тому князь Ярослав Мудрий присвятив місто Київ та всю Русь.

9. Припадаю навколішки перед Тобою, о Мати найсолодша, Тобі віддаю долю української греко-католицької спільноти. О Мати Єдності християн, вкажи нам на дороги, що ведуть до цієї мети. Вчини, щоб, прямуючи до цього великого діла, ми могли дедалі частіше зустрічатися з нашими братами у вірі й разом віднайти божественні риси тієї єдності, за яку молився сам Ісус Христос. О Мати Потіхи, вкладаю в Твої руки всі одвічні болі й страждання, молитви і приклад життя стількох Твоїх дітей; Тобі віддаю надії й сподівання спадкоємців Хрещення Київської Русі, які від Твого заступництва очікують, щоб корінь християнства міг побачити сяйво нового розквіту.

Пригорни до Твоїх грудей, о Мати, люд, який страждає з туги за всім тим, що втратив, та не перестає надіятись на прихід кращих часів. Допоможи цим Твоїм вірним послідовникам, щоб разом з їхніми пастирями і в духовній єдності з наступником Петра змогли в радості святкувати Тисячоріччя Хрещення та від душі співати пісню подяки Господеві й Тобі, Пресвята Мати Відкупителя, Діво Богородице!

10. Призиваючи заступництво свв. Апостолів Петра і Павла, свв. Кирила і Методія, апостолів слов'ян, свв. Ольги і Володимира, св. Йосафата й усіх святих, віддаю під опіку Пресвятої Трійці Вас, Браття в єпископстві на чолі з Верховним Архієпископом Львова, Вас, Священики, Монахи, Сестри і Вірні, і з цілого серця благословляю Вас усіх і кожного зокрема Апостольським благословенням в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

Дано в Римі, при соборі св. Петра, 14 лютого, у празник свв. Кирила і Методія, 1988 р., десятого Вселенського Архієрейства.

Іван Павло II